Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 01.09.2004, sp. zn. 25 Cdo 357/2004, ECLI:CZ:NS:2004:25.CDO.357.2004.1

Číslo: 67/2005

Právní věta: Jestliže zdravotnickému zařízení nebyly uhrazeny náklady vynaložené na léčení pacienta, kterému jiný odpovídá za škodu způsobenou na zdraví, pak v rozsahu, v jakém je dána odpovědnost škůdce, má zdravotnické zařízení právo přímo proti škůdci na náhradu nákladů spojených s léčením podle § 449 obč. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 01.09.2004

Spisová značka: 25 Cdo 357/2004

Číslo rozhodnutí: 67

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody

Předpisy: § 449 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v Karlových Varech rozsudkem ze dne 16. 1. 2003 uložil žalovanému povinnost zaplatit žalující záchranné a dopravní zdravotní službě částku 22 297,60 Kč s 6,5% úrokem z prodlení p. a. od 7. 3. 2002 do zaplacení a rozhodl o náhradě nákladů řízení. K odvolání žalovaného byl tento rozsudek usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 4. 2003 zrušen a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení s pokynem, že je třeba zabývat se i tím, zda jsou ve věci dány moderační důvody ve smyslu ustanovení § 450 obč. zák.

O k r e s n í s o u d v Karlových Varech rozsudkem ze dne 24. 7. 2003 uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni částku 22 297,60 Kč s 6,5% úrokem z prodlení od 7. 3. 2002 do zaplacení a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalovaný byl trestním příkazem Okresního soudu v Karlových Varech, který nabyl právní moci dne 11. 1. 2002, shledán vinným trestným činem ublížení na zdraví dle § 224 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, pro skutek spočívající v tom, že dne 12. 7. 2001 způsobil z nedbalosti těžkou újmu na zdraví poškozenému V. P., zemřelému dne 10. 8. 2001, občanu Ukrajiny, tak, že poté, co poškozený V. P. spolu s dalšími nezjištěnými osobami napadl žalovaného a jeho manželku za účelem odcizení kabelky s obsahem finanční hotovosti cca 100 000 Kč, užil žalovaný k obraně své osoby a majetku legálně drženou střelnou zbraň značky CZ 75D Compact 9mm Luger, a po marné výzvě a výstřelu do vzduchu v nejméně třech případech vystřelil na poškozeného, který utíkal z místa napadení, když se žalovaný mylně domníval, že poškozený se zmocnil kabelky s finanční hotovostí; poškozenému takto způsobil dva průstřely

hrudníku a jeden průstřel břicha s nutností následné hospitalizace na oddělení ARO nemocnice K. V., poškozený byl následně dne 9. 8. 2001 ve stavu závažného postižení zdraví přeložen do nemocnice L. na Ukrajině, kde dne 10. 8. 2001 zemřel. Žalobkyně poskytla poškozenému ambulantní péči, a to dne 12. 7. 2001 výjezd k úrazu akutně ohrožujícímu život poškozeného a dne 9. 8. 2001 plánovaný sekundární převoz poškozeného, vyúčtováno částkou 10 435,60 Kč a 11 862 Kč. Poškozený V. P. nebyl k datu 12. 7. 2001 veden v registru pojištěnců VZP ČR ani v registru smluvních pojištěnců. Soud věc posoudil podle ustanovení § 420 obč. zák. a dovodil, že vzhledem k tomu, že je ve smyslu ustanovení § 135 odst. 1 o. s. ř. vázán rozhodnutím o tom, že žalovaný spáchal trestný čin, a to jak větou skutkovou, tak větou právní, a protože žalobce prokázal, že v příčinné souvislosti s trestným činem žalovaného poskytl poškozenému V. P. ambulantní péči v hodnotě celkem 22 297,60 Kč, odpovídá žalovaný za škodu vzniklou žalobci. Důvody hodné zvláštního zřetele, které by odůvodňovaly snížení náhrady škody podle ustanovení § 450 obč. zák., soud neshledal.

K odvolání žalovaného K r a j s k ý s o u d v Plzni rozsudkem ze dne 24. 11. 2003 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právním hodnocením. Námitku žalovaného, že ke škodě na zdraví došlo v rámci nutné obrany žalovaného a jeho manželky, neuznal důvodnou, neboť ze závěrů orgánů činných v trestním řízení vyplývá, že žalovaný se dopustil trestného činu ublížení na zdraví dle ustanovení § 224 odst. 1 trestního zákona a nejednal tedy v nutné obraně, a jednání žalovaného, který několikrát za sebou vystřelil na utíkajícího V. P., nelze považovat za důvod zvláštního zřetele hodný pro snížení náhrady škody. Za škodu vzniklou žalobkyni neodpovídají ani další osoby, které spolu s poškozeným napadly žalovaného, neboť neexistuje příčinná souvislost mezi jejich protiprávním jednáním a vznikem škody žalobkyně. Příčinná souvislost je naopak dána mezi protiprávním jednáním žalovaného a vznikem škody na straně žalobkyně, která poškozenému poskytla ambulantní péči v rámci plnění svých povinností.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a namítá nesprávné právní posouzení věci. Zásadní právní význam má podle jeho názoru otázka vzniku škody a odpovědnosti za ni, kterou soudy posoudily v rozporu s hmotným právem, konkrétně s § 420 obč. zák., s tím, že ve stávající judikatuře soudů vyšších stupňů není ustálený názor na právní podstatu pohledávky zdravotnické organizace z titulu neuhrazení léčebných výloh poškozeným a na příčinnou souvislost s jednáním škůdce. Připouští, že svým jednáním způsobil škodu na zdraví poškozenému V. P., jemuž by mohl odpovídat za újmu na zdraví, škodu však nezpůsobil žalobkyni, a není proto dána přímá příčinná souvislost mezi jednáním žalovaného a pohledávkou žalobkyně z titulu poskytnutých zdravotnických služeb. Je přesvědčen, že pohledávku žalobkyně nelze považovat za nárok z titulu náhrady škody. Žalobkyně poskytla své služby poškozenému a vznikla jí tak pohledávka vůči němu z titulu poskytnutí těchto služeb a nikoliv ze vzniklé škody. Pokud by byl poškozený zdravotně pojištěn, byly by služby žalobkyně uhrazeny pojišťovnou poškozeného v rámci pojistného vztahu, a teprve potom by pojišťovna poškozeného mohla vůči žalovanému uplatnit nárok podle ustanovení § 55 zákona č. 48/1997 Sb. Tento nárok na náhradu škody by na pojišťovnu přešel nikoliv ze žalobkyně, ale z poškozeného, kterému škoda vznikla a za nějž pojišťovna uhradila poskytnuté zdravotnické služby. Okolnost, že poškozený nebyl pojištěn a žalobkyně tak nemohla své pohledávky za poskytnuté služby uplatňovat proti pojišťovně, však nezakládá právo žalobkyně na náhradu škody. Neexistuje totiž žádný právní důvod přechodu nároku na zaplacení poskytnutých zdravotnických služeb z poškozeného na žalovaného. Žalobkyni tedy nevznikla škoda, nýbrž pohledávka z titulu poskytnutých služeb, které jí nebyly uhrazeny, a dlužníkem ve vztahu k žalobkyni zůstává poškozený, a jestliže zemřel, tak jeho dědicové. Teprve v případě, kdy by poskytnuté zdravotnické služby uhradil žalobkyni poškozený nebo některý z jeho dědiců (pokud poškozený zemřel, což žalobkyně neprokázala), vznikla by jim majetková újma v příčinné souvislosti s jednáním žalovaného, a tato skutečnost by zakládala nárok na úhradu léčebných výloh z titulu náhrady škody způsobené žalovaným. Dovolatel dále namítá, že řízení je

zatíženo vadou ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., neboť v řízení nebyla prokazována existence žalobkyně jakožto právního subjektu, žalobkyně neprokázala smrt poškozeného V. P. ani to, zda vyúčtovala své služby poškozenému nebo jeho dědicům, a soudy se nezabývaly spoluodpovědností poškozeného a jeho spolupachatelů za vzniklou škodu. Navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalobkyně se ve svém vyjádření k dovolání ztotožnila se závěry soudů obou instancí. Dovolání považuje za neopodstatněné a postrádající zásadní právní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst. 2 a 3 o. s. ř., neboť k podobným případům existuje ustálená judikatura. Žalovaný byl pravomocně odsouzen za trestný čin ublížení na zdraví dle ustanovení § 224 odst. 1 trestního zákona a v řízení byla prokázána nutnost ošetření poškozeného V. P. Žalobkyně nepřevádí na žalovaného svoji pohledávku vůči poškozenému, nýbrž uplatňuje nárok na náhradu škody, která jí vznikla tím, že poškozený zemřel a nemohl vzniklou pohledávku zaplatit. Za poskytnuté služby žalobkyně od nikoho nic neobdržela. Pokud by byl poškozený pojištěn a zdravotní péči by uhradila pojišťovna poškozeného, nebo pokud by pohledávku uhradili dědici, měli by vůči žalovanému regresní nárok oni. K dalším námitkám v dovolání poukazuje na to, že je příspěvkovou organizací zřízenou bývalým okresním úřadem (zřizovací listina je datována dne 16. 12. 1991), v roce byla podle zákona č. 290/2002 Sb. převedena na K. kraj, a je tak osobou nadanou právní subjektivitou, která je oprávněna na sebe brát práva a povinnosti. Smrt poškozeného nebylo třeba dokazovat, tato skutečnost je soudu známa z trestního řízení (ze spisu Okresního soudu v Karlových Varech sp. zn. 6 T 146/2001). Otázka spoluodpovědnosti a spolupachatelství byla pravomocně vyřešena v rámci trestního řízení, v němž za jediného pachatele byl označen žalovaný. Navrhla odmítnutí dovolání.

N e j v y š š í s o u d jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc posoudil a dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné dle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. , je zčásti důvodné. Proto zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu upravuje ustanovení § 237 o. s. ř.

Podle ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (písm. a/), jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil (písm. b/), jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (písm. c/).

Žalovaný napadá dovoláním rozsudek odvolacího soudu, kterým byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, a vzhledem k tomu, že předchozím rozsudkem soudu prvního stupně, který byl odvolacím soudem zrušen, bylo žalobě rovněž vyhověno, nejde ani o případ, že by v této věci soud prvního stupně rozhodl jinak než ve svém dřívějším rozhodnutí (§ 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.). Zbývá proto posoudit přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Dovolání je podle tohoto ustanovení přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právních otázek (jiné otázky, zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění přípustnost dovolání nezakládají), a současně se musí jednat o právní otázku zásadního významu.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným

právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Z tohoto hlediska obě právní otázky vymezené dovolatelem (charakter uplatněného nároku a příčinná souvislost) jsou v dané věci otázkami zásadního významu. Rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze závěru, že žalovaný v plném rozsahu odpovídá za škodu, spočívající v nákladech vynaložených záchrannou a dopravní zdravotní službou na výjezd k úrazu poškozeného pro akutní ohrožení života, ambulantní péči a následný převoz.

S odvolacím soudem je třeba souhlasit v tom, že nárok žalobkyně uplatněný proti žalovanému, který poškozenému způsobil újmu na zdraví s následkem smrti, je nárokem z titulu náhrady škody (§ 420 obč. zák.). Vzhledem k tomu, že se jedná o škodu způsobenou na zdraví poškozeného, bylo třeba upřesnit právní kvalifikaci uplatněného nároku. Jednotlivé nároky poškozeného na náhradu škody na zdraví upravuje občanský zákoník v ustanoveních § 444 – § 449. Poškozený má právo na odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění (§ 444), na náhradu za ztrátu na výdělku za dobu pracovní neschopnosti (§ 445 a § 446) a po jejím skončení (§ 445 a § 447), případně za ztrátu na důchodu (§ 447a), a vedle případů, kdy následkem je smrt poškozeného (§ 448 a § 449 odst. 2 a 3), zakládá nárok na náhradu nákladů spojených s léčením (§ 449 odst. 1 a 3). Jsou to samostatné dílčí nároky, předpoklady jejich vzniku jsou odchylné a může k nim docházet v jinou dobu. (srov. rozhodnutí uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1976, pod č. 10).

Podle § 449 obč. zák. při škodě na zdraví se hradí též účelné náklady spojené s léčením (odst. 1). Náklady léčení a náklady pohřbu se hradí tomu, kdo je vynaložil (odst. 3).

Ustanovení § 449 odst. 3 obč. zák. zakládá osobám odlišným od poškozeného právo na náhradu jimi účelně vynaložených nákladů na léčení poškozeného a výslovně legitimuje tyto osoby k uplatnění nároků vlastním jménem vůči škůdci. Nejde tedy o přechod nároku žalobkyně na zaplacení léčebných výloh z poškozeného na škůdce, jak namítá dovolatel, ale o zákonem upravený přímý nárok toho, kdo z vlastních prostředků vynaložil náklady spojené s léčením poškozeného, na jejich náhradu proti tomu, kdo za škodu způsobenou poškozenému na zdraví odpovídá, a to za podmínky, že šlo o náklady účelně vynaložené. Okolnost, zda vynaložené náklady patří mezi náklady hrazené zdravotním pojištěním, není rozhodující, jestliže poškozený – jako je tomu v daném případě – nebyl pojištěn. Rozhodující je, že tomu, kdo náklady vynaložil, nebyly uhrazeny, ať už zdravotní pojišťovnou poškozeného, samotným poškozeným či – v případě jeho smrti – jeho dědici.

Vzhledem k tomu, že jde o náhradu nákladů spojených s léčením poškozeného, je odpovědnost žalovaného za způsobenou škodu dána v tom rozsahu, v jakém by jako pachatel trestného činu byl povinen nahradit škodu poškozenému. Právní názor odvolacího soudu na příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním žalovaného a náklady ambulantní péče, kterou žalobkyně poskytla poškozenému poté, co ho žalovaný zranil, je v základu samozřejmě správný a je v souladu s § 135 odst. 1 o. s. ř., podle nějž je soud vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin, přestupek nebo jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních předpisů, a kdo je spáchal, jakož i rozhodnutím o osobním stavu; soud však není vázán rozhodnutím v blokovém řízení.

Rozhodnutí o tom, že byl spáchán trestný čin, znamená konstatování zaviněného protiprávního jednání určitého pachatele a ve smyslu § 135 odst. 1 o. s. ř. je soud tímto rozhodnutím vázán, avšak pouze pokud jde o jednání tohoto pachatele. Jestliže okolnosti případu nasvědčují, že na vzniku škody se kromě pachatele mohlo podílet i jednání poškozeného či další osoby, není soud při posouzení jejich spoluodpovědnosti výrokem o vině pachatele podle § 135 odst. 1 o. s. ř. vázán. Soud sice v občanském soudním řízení nemůže předběžně řešit jako tzv. prejudiciální otázku, zda a kdo spáchal určitý skutek, bylo-li v tomto směru vydáno pravomocné rozhodnutí příslušného orgánu, avšak takové rozhodnutí neznamená automaticky závěr, že škoda byla způsobena výlučně jeho zaviněním, a nezbavuje soud povinnosti zabývat se tím, nakolik se na vzniku škody podílely i jiné okolnosti.

V rozsahu, v němž se na vzniku nákladů, jejichž náhrada je požadována, podílely jiné okolnosti než jen jednání škůdce, zejména v jakém byl způsoben spoluzaviněním poškozeného (případně dalších osob), škůdce za škodu neodpovídá, neboť v tomto rozsahu chybí příčinná souvislost mezi vznikem škody a jeho zaviněným protiprávním jednáním. V případě spoluzavinění poškozeného lze nárok přiznat jen částečně podle zásady vyjádřené v ustanovení § 441 obč. zák., podle nějž, byla-li škoda způsobena také zaviněním poškozeného, nese škodu poměrně; byla-li škoda způsobena výlučně jeho zaviněním, nese ji sám.

Jak dovodila soudní praxe, ke spoluzavinění poškozeného (§ 441 obč. zák.) se přihlíží zejména v případech, kdy poškozený svým protiprávním jednáním trestný čin vyprovokoval, nebo tam, kde ke spáchání trestného činu došlo za situace, kdy pachatel odvracel útok poškozeného, aniž byly splněny podmínky nutné obrany (srov. např. R III/1967, str. 58). Už vzhledem k obsahu trestního rozhodnutí, jímž byl žalovaný za spáchaný trestný čin odsouzen, zejména k popisu skutku ve výroku rozhodnutí včetně toho, co bezprostředně předcházelo protiprávnímu jednání žalovaného, bylo třeba zjištěný skutkový stav po právní stránce posoudit i z hlediska spoluzavinění poškozeného a teprve v návaznosti na to stanovit rozsah odpovědnosti žalovaného. Jde o posouzení vzájemného vztahu mezi jednáním poškozeného, který spolu s dalšími osobami napadl žalovaného a jeho manželku za účelem odcizení kabelky s penězi, a jednáním žalovaného, který reagoval právě na toto jednání poškozeného a z nedbalosti ho smrtelně zranil.

K dalším námitkám v dovolání je třeba poznamenat, že žalující organizace jakožto příspěvková organizace má způsobilost být účastníkem řízení, a pokud jde o prokázání smrti poškozeného V. P., nejde o námitku nesprávného řešení otázky právní, pro níž může být založena přípustnost dovolání (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.), a zejména nejde o takové skutkové zjištění, jež je pro právní posouzení věci rozhodující.

Z uvedeného vyplývá, že dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. je naplněn. Protože rozsudek odvolacího soudu není správný, Nejvyšší soud jej zrušil (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí rovněž na rozhodnutí soudu prvního stupně, byl i tento rozsudek zrušen a věc byla vrácena Okresnímu soudu v Karlových Varech k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).